

הדיוט בציצית, שלצורך מצוות ציצית הותר איסור כלאיים!

ותמהינן: **אטו וכי ציצית צורך הדיוט היא?** והרי מצוה היא, וצורך גבוה היא, **אלא כך** תדחה, **מה לכלאיים בגבוה, שמצוותו בכך** דווקא.

רב שישא בריה דרב אידי אמר: לכן צריך פסוק, **משום דאיכא למימר, ליהדר דינא, ותיתי שטריפה מותרת לגבוה בלימוד של מנה הצד:** שהרי מנה דחית למליקה, שאי אפשר ללמוד ממנה, **שכן קדושתה אוסרתה.** אם כן, **חלב ודם יוכיחו, שאין קדושתן אוסרתן, והותרו לגבוה ולא להדיוט.**

ומה דחית שאין ללמוד מהם, **מנה לחלב ודם, שכן באין מכלל היתר, אם כן, מליקה תוכיח שלא באה מכלל היתר.**

וחזר הדין, **לא ראי זה כראי זה, ולא ראי זה כראי זה, אבל הצד השווה שבהן הוא שאסורין להדיוט ומותרין לגבוה. אף אני אביא טריפה, שאף על פי שאסורה להדיוט, תהא מותרת לגבוה, ולכן צריך פסוק ללמוד שאסורה לגבוה.**

ודחינן: אי אפשר ללמוד מזה, שאפשר להקשות, **מה להצד השווה שבהן שכן מצותן בכך, תאמר בטריפה, שאין מצותה בכך,**

שהרי יכול להביא כשרה!

אלא אמר רב אשי: לכן צריך פסוק לפסול טריפה לקרבן, **משום דאיכא למימר, מעיקרא דהיכן שרצית ללמוד דינא, קל וחומר פירכא!**

מחיבא קמיייתית לה לקל וחומר? מבעל מום, שמותר בהדיוט באכילה ואסור לגבוה, קל וחומר טריפה שאסורה להדיוט שתהיה אסורה לגבוה.

מה לבעל מום, שכן עשה בו דין המקריבין כקריבין, כי כשם ש"קריבין", דהיינו הקרבן, פסול בבעל מום, הוא הדין שה"מקריב", דהיינו הכהן, פסול בבעל מום, תאמר בטריפה, שאין המקריבין כקריבין, שהקרבן פסול בטריפה, אבל כהן שהוא בגדר "טריפה" כשר לעבודה!

אמר ליה רב אחא סבא לרב אשי: יוצא דופן⁽¹⁰⁾ יוכיח, שלא עשה בו מקריבין כקריבין, שהרי כהן שנולד כשהוא "יוצא דופן" הרי הוא כשר לעבודה, ואילו קרבן שנולד כשהוא "יוצא דופן" הרי הוא פסול להקרבה, כפי שלמדנו מזה שכתוב "כי יולד" — פרט ליוצא דופן, ומותר להדיוט, ואסור לגבוה, ונלמד מכאן הקל וחומר לטריפה.

מסכת יומא [סט]. שבגדים קשים מכלאיים מותרים בין בשכיבה עליהם ובין בלבישה וחזרה הקושיה למקומה.

10. צריך עיון דחיית הגמרא 'מה ליוצא דפן שכן אינו קדוש בכורה'. וקשה, הרי בכור כתוב בפסוק בלשון 'פטר רחם' דהיינו שעבר ופתח

כהונה היו קשים כמבואר ביומא דף סט א ואין בהם איסור דאורייתא של שעטנו. ותירץ הקרן אורה שכל ההיתר מדאורייתא בקשים זה רק אם מציע אותם תחתיו ויושב עליהם או שוכב עליהם, אבל בדרך לבישה, גם בקשים עובר איסור דאורייתא אולם בספר יד דוד נשאר בקושיה על שיטת רש"י המובאת בתוספות

זכר, נאמרו רק **בבהמה**. ואין דין תמות וזכרות בעופות.

אלא מה הותר מכללו של טריפה, **דחטאת העוף**, שטריפה היא, ומותרת לכהנים באכילה. ואילו בבעל מום ויוצא דופן לא מצאנו הותר מכללו באכילה לכהנים, שהרי אין בהם שום איסור אכילה.

ודחינן: זה שהכהנים אוכלים, **משלחן גבוה קזבו**, ונחשב הותר לגבוה ולא להדיוט וגבי גבוה מצאנו גם בבעל מום היתר מכלל איסור — בעופות, ואם כן אפשר ללמוד טריפה בכמה הצד מאלו וחזרה הקושיה למקומה למה לי פסוק.

ואמרינן: **אלא פריך הכי**, מה להצד השרה **שבהן**, **שכן מומן ניכר**, שבעל מום פסול דווקא כשמומו ניכר וגלוי, ויוצא דופן גם כן יש לזה קול והדבר מפורסם וכולן יודעים, **תאמר בטריפה**, שאין מומה ניכר בדווקא, שהרי לפעמים שטריפותה בבני מעיים ואינה ניכרת, ואם כן אי אפשר ללמוד במה הצד מאלו ולכך צריך פסוק.

ומקשינן: **וטריפה מהכא נפקא**, מקרא של "מן הבקר"? והלא **מהתם נפקא**, מזה שכתוב "**ממשקה ישראל**" שלומדים מזה שקרבן צריך להיות **מן המותר לישראל** דווקא וטריפה הרי אסורה באכילה לישראל, **אי נמי מ"מכל אשר יעבור תחת השבט"** לומדים זאת, שלומדים משם **פרט לטריפה**

ופרכינן: **מה ליוצא דופן**, **שכן אינו קדוש בככורה**, שבפסוק כתוב "פטר רחם" דווקא, וזה לא יצא דרך הרחם, אלא דרך חתך בדופן אמו, תאמר בטריפה, שקדוש בככורה כשנולד טריפה, ואם כן אי אפשר ללמוד הקל וחומר.

ואמרינן: **בעל מום יוכיח**, שהרי קדוש בככורה וממנו נלמד לטריפה. ואם תרצה להקשות, **מה לבעל מום שכן עשה בו מקריבין כקריבין**, אומר לך **יוצא דופן יוכיח**. וחזר הדין, **לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה**, הצד השרה **שבהן שמתרין להדיוט ואסורין לגבוה**, אף **אני אביא טריפה שאסורה להדיוט שתהא אסורה לגבוה**.

ופרכינן: **מה להצד השרה שבהן שכן לא הותרו מכללן**, שאין היתר בשום מקרה לאיסורן, **תאמר בטריפה שהותרה מכללה?**

אמר ליה **רב אחא בריה דרבא לרב אשי**: **טריפה שאמרת שהותרה מכללה — מאי היא** — היכן הותרה?

אילימא מליקה דעולת העוף לגבוה, שנעשית על ידי המליקה טריפה תחילה, שחותך שדרה ומפרקת שלה לפני שחותך הסימנים, אם כן, שאתה מדבר בעופות, גם בבעל מום הותר מכללו, **דבעל מום בעופות אשתרוי אשתרי**, לפי שהכלל הוא: "תמות", שהקרבן צריך להיות תמים, ו"זכרות", שצריך קרבן עולה להיות דווקא

לומר, שזו עצמה הראיה, מדוע הצריכה התורה בכור שיצא דרך רחם, ולא מספיק מה שהוא הולד הראשון, משמע מזה שיוצא דפן זה חסרון מסוים ולכן התורה ממעטת אותו מדין בכור.

הרחם, ואם יצא בנתוח דרך דופן, איננו בכור בכלל, והרי הוא כמו הולד השני והשלישי, ומה שייך לומר שאינו קדוש בככורה, שמשמע שבעצם הוא בכור רק שיש לו פסול. וצריך

חטא ואחד כל המנחות שהם מנחות הבאות בנדבה, שקמצן זר, או אונן — שמת לו מת ועדיין לא נקבר, או טבול יום — שטבל מטומאתו ועדיין לא העריב שמשו, או מחוסר בגדים שאינו לבוש בגדי כהונה כדין, או מחוסר כיפורים — שטבל והעריב שמשו אבל לא הביא עדיין קרבן כפרתו, או שלא רחץ ידיו ורגליו, וכהן ערל שמתו אחיו מחמת מילה ולכן לא נימול, וטמא⁽¹⁾, או שעבד כשהוא יושב, שהדין הוא שצריך לעמוד בשעת העבודה שהרי כתוב "לעמוד לשרת", או עומד בעבודתו על גבי כלים או על גבי בהמה או על גבי רגלי חבירו, והדין הוא שצריך שלא יהא דבר חוצץ בין רגליו לרצפה, בכל אלו פסול, קמוץ ביד שמאל, פסול, בן בתירא אומר, יחזיר את הקומץ לכלי ויחזור ויקמוץ בימין כדין, וכן בשאר הפסולין שהובאו בתחלת המשנה הדין לבן בתירא דיחזיר ויחזור ויקמוץ כדין. קמוץ ועלה בידו עם הקומץ צרור או גרגר מלח או קורט של לבונה, פסול, מפני שאמרו: הקומץ היתר או החסר משיעורו פסול! וכאן כיון שעלה בידו צרור וכדומה הרי נחסר שיעור זה של הצרור מן הקומץ.

ואיזהו קומץ היתר? שקמצו מבורץ דהיינו גדוש [לישנא אחרינא, שנראה קמח חוצץ בין ראשי אצבעותיו לפס ידו, רש"י].

שאינה עוברת תחת השבט, שבהמה שנחתו רגליה מן הארכובה ולמעלה טריפה היא, ואינה יכולה לעבור, ופסולה למעשר בהמה. ופסוק זה במעשר בהמה כתוב ולומדים משם שאר קרבנות בגזרה שוה [בכורות נז א]?

ומתרגימין: צריכי כל אלו הפסוקים, דאי תלמד רק מהפסוק "ממשקה ישראל", הוה אמינא למעוטי דווקא היכא דלא היתה לה שעת הכושר מעולם, דהיינו שנטרפה ממעי אמה דומיא דערלה וכלאי הכרם [שלמדנו במס' פסחים מהפסוק ההוא שהם בטלים במאתיים] ולא היתה להם שעת הכושר, אבל היתה לה לטריפה שעת הכושר, אימא תתכשר, לכן כתב רחמנא "כל אשר יעבור", ואי כתב רחמנא רק "כל אשר יעבור", הוה אמינא למעוטי דווקא היכא דנטרפה ולבסוף הקדישה דאז זה דומה למעשר שקודם נטרפה ואחר כך עברה תחת השבט, אבל אם הקדישה ולבסוף נטרפה, דבעידנא דאקדשה הוה חזיא ורק אחר כך נטרפה, אימא תתכשר, לכן כתב רחמנא "מן הבקר", הילכך, צריכי.

מתניתין:

אחד מנחת חוטא שהיא המנחה הבאה על

ב] הקשה כן על דין המשנה שטמא פסול לקבלה ולכן כשקבל הטמא הרי זה פסול, שמה הוצרכו לזה הרי אף אם עבודתו כשרה הרי הוא מטמא הדם ודם פסול אי אפשר להקריבו, ותיריך שם שמדובר בטמא שרץ שאינו מטמא הכלי וממילא לא נטמא הדם שהרי דין הדם הוא לקבלו בכלי, אולם במנחה שהקמיצה היא ביד

1. החזו"א הקשה על דין המשנה שטמא פסול לקמיצה, שלכאורה אף אם טמא היה כשר לקמיצה פסולה המנחה משום שבקמיצתו הרי הוא מטמא את המנחה, ומנחה טמאה פסולה להקרבה, ואם כן לא היתה צריכה המשנה למנותו מצד שהוא פסול לעבודה, שאף אם יהיה כשר הרי המנחה טמאה. ובשיטמ"ק בובחים [טו

ואיזהו קומץ החסר? שקמצו בראשי אצבעותיו ולא מילא את כל כף ידו⁽²⁾.

ואחד כל המנחות, למה חילק התנא ושנה מנחת חוטא לבדה מלבד שאר המנחות, ליתני, "כל המנחות שקמצן זר ואונן" וכו' ומנחת חוטא הרי היא בכלל?

גמרא:

ומקשינן: למה לי למתנא "אחד מנחת חוטא

ומתריצין: לרבי שמעון אצטריך לפרש

הרי הוא מטמא המנחה ואם כן אף אם עבודתו כשרה הרי המנחה פסולה.

וכתב החזו"א שמטעם שהוא מטמא המנחה אין זה פוסל אותה להקרבה, שהרי מבואר בכמה מקומות שהציץ מרצה על הטמא, דהיינו שאם נטמא הדם או הקומץ הרי הוא יכול להקריבו, דהיות ויש ציץ הרי הוא כמו שנטהר, ואם כן אין זה פוסל את המנחה במה שטימא אותה, ולכך הוצרכה המשנה לומר שפוסל המנחה כיון שהוא פסול לעבודה, אולם דחה החזו"א את התרוץ הזה, משום שהוכיח מכמה סוגיות שבנטמא המנחה קודם קמיצה אין בזה רצוי ציץ, שכיון שעדיין אין לזה שם קומץ אין זה בכלל קומץ שמרצה עליו הציץ, ואם כן הרי הוא מטמא המנחה, והוסיף בזה החזו"א דאפשר שאף לאחר קמיצה קודם קבלה אין ריצוי ציץ, משום שבירושלמי בפסחים מבואר שאם נטמא הדם קודם קבלה אין הציץ מרצה עליו, ואם כן אפשר שאף בקומץ הדין כן שבנטמא קודם קבלה אין בזה רצוי ציץ, ואם כן חוזרת הקושיא שכיון דהמנחה פסולה לא צריכה המשנה לכתוב דין זה שטמא פסול לקמיצה.

ולכך כתב החזו"א לתרץ, שהמשנה מדברת אף במנחת חוטא ומנחת קנאות שאין בהן שמן, וכיון שאין בהם שמן אין הם מוכשרים לקבל טומאה וממילא הוא לא יטמא את המנחה, ואף שיש מי שסובר שאף מנחת חוטא וקנאות מגבלה במים [לקמן נד], אולם כיון שאין זה מעכב הרי בלא גיבלה במים אין המנחה מוכשרת כדי לקבל טומאה, ועוד אפשר אף

במנחה רגילה שיש בה שמן שיש מקום שלא נבלל השמן או אם לא בלל כלל שהדין הוא שכשר, וממילא אותו מקום שאין בו שמן אם קמץ ממנו הרי אינו מוכשר לקבל טומאה וכו'. הוא דין המשנה שטמא פוסל המנחה בעבודתו.

2. **התוספות** לקמן [י ב] הקשו על משנתנו, שכיון שמבואר שלבן בתירא אם קמץ בשמאל יחזור ויקמוץ בימין, אם כן הוא הדין אף בקמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח צריך להיות הדין שיחזיר הקומץ ויחזור ויקמוץ, ואם כן למה סתמה המשנה שבמקרים אלו הרי הוא פסול.

ותרצו התוספות שני תרוצים, בתחלה תרצו התוספות שהתנא של משנתנו סתם דלא כבן בתירא, דהיינו דהדין הוא דלא מועיל שיחזיר ויחזור ויקמוץ, עוד תרצו התוספות, שיש לחלק בין קמיצה פסולה לקמיצה הנעשית בפסולין, והיינו שאף שבקמיצת פסולין סובר בן בתירא שמועיל להחזיר ולחזור ולקמוץ אולם בקמיצה שהיא פסולה מצד עצמה כיון שהיא קמיצה חסירה בזה לא מועיל אף לבן בתירא להחזיר ולחזור ולקמוץ.

ובשפת אמת הקשה בזה, דלכאורה הסברא היא להיפוך, שהרי במקרים אלו שהקמיצה היא חסרה אין בזה כלל שם קמיצה שהרי היא חסירה, ובקמיצת פסולין יש בזה שם קמיצה, ואם כן אם בקמיצת פסולין מועיל להחזיר ולחזור ולקמוץ ודאי שאף בקמיצה פסולה שאין בזה כלל שם קמיצה יועיל להחזיר ולחזור ולקמוץ, וצ"ע.

מנחת חוטא בנפרד.

דתניא, אמר רבי שמעון: כדין הוא שתהא גם מנחת חוטא טעונה הבאת שמן ולבונה כשאר מנחות כדי שלא יהא חוטא נשכר, ומפני מה אינה טעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא קרבנו מהודר.

ובדין הוא שתהא חטאת חלב דהיינו סתם חטאת טעונה נסכים כשאר קרבנות כדי שלא יהא חוטא נשכר, ומפני מה אינה טעונה נסכים, שלא יהא קרבנו מהודר.

סלקא דעתך אמינא, הואיל ואמר רבי שמעון סברא זו דשלא יהא קרבנו מהודר, כי קמצי לה למנחת חוטא פסולין נמי תתכשר, קא משמע לך המשנה שאינה כשרה בפסולין.

ומקשינן: אי הכי, התם נמי, במסכת זבחים [בריש פ"ב] ששינינו שם "כל הזבחים שקיבלו דמן זר ואונן וטבול יום וכו'" ליתני בלשון זו "אחד חטאת חלב ואחד כל הזבחים שקבלו דמן זר ואונן וכו'", ולימא דלרבי שמעון אצטריך כמו לגבי מנחת חוטא שפרשה התנא בנפרד, אלמא — רואים מזה, שכיון דתנא ליה הלשון ד"כל" ולא תנא "חוי" מקרבן מסויים — כולחו משמע ואין צריך יתור לשון לרבי שמעון, הכא נמי במשנתנו כיון דתנא "כל" ולא קתני "חוי" — כולחו משמע?

ומשינין: אצטריך, סלקא דעתך אמינא, הואיל ואוקימנא לדעת רבה ורבא למשנה

דרישא של תחלת הפרק דכל המנחות שנקמצו שלא לשמן לא עלו לשם חובה דלא כרבי שמעון, הייתי אומר דסיפא נמי, דהיינו משנתנו דלא כרבי שמעון, דרבי שמעון חולק גם בסיפא ומכשיר במנחת חוטא בפסולים, קא משמע לך ממשנה יתירה "אחד מנחת חוטא וכו'" דרבי שמעון מודה בסיפא.

אמר רב: זר שקמץ את המנחה, יחזיר הקומץ לכלי ויקמצנו כהן כדין.

ותמהינן: והא אנו, "פסל" תנן במשנתנו, ומשמע שפסול לגמרי ולא מהני שיחזיר?

ומשינין: מאי פסל, פסל עד שיחזיר לכלי, אבל משהחזיר יכול לקמצו כדינו.

ומקשינן: אי הכי, היינו בן בתירא, האמור במשנתנו "יחזיר ויחזור ויקמוץ" וכו', ואם כן, מהו חידושו של רבא הרי זו מחלוקת תנאים במשנה?

ומשינין: אי דאיתיה לקומץ בעיניה בשלמותו לא פליגי רבנן עליה דבן בתירא שיחזיר ויחזור ויקמוץ. כי פליגי, דחסר קומץ ממה שהיה כשקמץ. רבנן סברי לא יביא מתוך ביתו וימלאנו, דמשניתנה המנחה לכלי נקבעה לשם מנחה, ואם נחסרה אחר כך, נפסלה. בן בתירא סבר, יביא מתוך ביתו וימלאנו, שהוא סובר שרק בקמיצה נקבע שם מנחה, ואם נחסרה קודם לכן לא נפסלה, וכאן שנקמצה בפסול הרי היא קודם קמיצה⁽³⁾.

3. בדברי הגמרא שמחלוקת בן בתירא ורבנן היא בנחסר הקומץ, פירש רש"י שנחסר קודם קמיצה ומחלוקתם היא אם מועיל למלאות שוב כדי

להשלים שיעור המנחה. והתוספות הקשו, דהרי בגמרא לקמן נראה דמסקנת הגמרא דלכולי עלמא מועיל למלאות